

DOI <https://doi.org/10.32405/2522-9931/2522-9958-83-96>
УДК 159.943.2:316.62[343.83]

Настояща Уляна Володимирівна,
старший викладач кафедри психології
Академії державної пенітенціарної служби України;
аспірантка Інституту соціальної та
політичної психології НАПН України.
Київ, Україна.
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4697-2206>
81ulyana@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ ПЕРСОНАЛУ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ У СИСТЕМІ КООРДИНАТ «СЛУЖБА – ДІМ»

Анотація. Стаття присвячується розкриттю особливостей психічних станів персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України (ДКВСУ) у системі координат «служба – дім». Під час проведення дослідження використано асоціативну методику як емпіричну соціологічну рефлексію із використанням асоціативних карток. Проведено аналіз зміни психічних станів у процесі переходу зі службової діяльності у повсякденне життя поза службою. Визначено основні вектори впливу на співробітника ДКВСУ, де перший вектор є носій загальної культури, що транслює соціально-схвалені норми життєвого устрою, а другий несе у собі атмосферу ізоляції, обмовлену фактом відбування покарання, зокрема, позбавлення волі, через скоєння злочину різної сили тяжкості. Визначено, що персонал ДКВСУ піддається негативному впливу асоціального середовища як об'єкта своєї діяльності, незважаючи на чітку регламентованість нормативно-правовими документами, що передбачають усі режимні моменти. За результатами дослідження виявлено, що робота в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах може стати серйозним особистісним випробуванням для персоналу ДКВСУ і тому потребує особливої підготовки. Для більшості респондентів досить проблематично постійно змінювати ритм життя з робочих моментів на побутові, сімейні, тобто такі, які існують поза службою. Визначено подальші кроки нашого дослідження, спрямовані на більш ретельне вивчення особливостей життєдіяльності пенітенціаріїв, їхніх потреб для нормалізації власного життя в умовах служби у пенітенціарній системі та конструктивне вирішення проблеми урегулювання емоційних станів працівників у системі координат «служба – життя у суспільстві поза службою».

Ключові слова: рефлексія; асоціативна методика; персонал ДКВСУ; емоційний стан; почуття; прагнення; поведінка; психологічна підготовка.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Служба персоналу ДКВСУ пов'язана з постійною взаємодією з носіями кримінальної субкультури як субкультури засуджених, що протиставляється загальноправовій культурі суспільства, підпадає під його осуд і неприйняття. Отже, персонал ДКВСУ постійно зазнає впливів двох векторів суспільства, де перший є носієм культури, що транслює соціально схвалені норми життєвого устрою, а другий несе у собі атмосферу ізоляції, обмовлену фактом відбування покарання тими, хто скоїв злочин різної сили тяжкості, і тому відбуває покарання через позбавлення волі. Робота у таких умовах може стати серйозним випробуванням для особового складу ДКВСУ, тому потребує особливої підготовки.

Хоч робочий час пенітенціарія чітко регламентовано статутними документами, передбачаючи всі режимні моменти, персонал ДКВСУ все одно зазнає негативного впливу асоціального середовища як об'єкта своєї діяльності. Після кожної зміни та кожного робочого дня співробітники ДКВСУ повертаються у звичні умови життя суспільства, як нормативні. Однак практика показує, що для багатьох існує проблема постійно змінювати власний ритм життя з робочих моментів на побутові, сімейні, тобто такі, які існують поза службою. Отже, прояснити особливості життєдіяльності пенітенціаріїв, їхніх потреб для нормалізації власного життя в умовах служби у пенітенціарній системі видається важливим науковим завданням.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті є виявлення ймовірності негативного впливу асоціального середовища засуджених на конативно-регулятивну сферу особистості працівника ДКВСУ, а також його потенційних можливостей щодо зміни з роботою режиму на соціально нормативне життя поза службою, визначення ресурсів, що допомагають протистояти (або ослаблювати) негативному впливові асоціального середовища.

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі **завдання**:

1) визначити методологічний інструментарій, який слугував би вивченню психологічних особливостей процесу зміни діяльності військовослужбовця в координатах «ведення служби – життя у суспільстві поза службою»;

2) визначити ризики та ресурси регулятивного потенціалу військовослужбовців у процесі «перемикання» діяльності у названих вище координатах.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням психологічної підготовки персоналу ДКВСУ приділяється досить багато уваги у науковій літературі. А. Ліблінг, Д. Прайс і Г. Шефер вказують у своїх працях на високі ризики для життя та здоров'я персоналу під час несення служби в пенітенціарних установах, про можливі депресії, відчуття ізоляції, погане фізичне здоров'я, безсоння, проблеми з розслабленням, перенесення робочих моментів у повсякденне життя, емоційну десенсибілізацію, котра може призвести до алкогольної або наркотичної залежності. Тому в кінцевому підсумку учені вказують на потребу у психологічній підготовці даної категорії осіб [1]. Науковці (F. Cullen, B. Link, N. Wolfe, J. Frank) зазначають, що, незалежно від політичного устрою країни та її системи пенітенціарної служби, робота персоналу виправних установ та слідчих ізоляторів однаково має небезпечний вплив на їхнє здоров'я, як фізичне, так і психічне [2]. Психологічна підготовка для службовців – украй важлива складова, що має знаходитися на тому ж рівні, що й вивчення прийомів самооборони. На думку дослідників І. Баранаускене, А. Валайкене, діяльність співробітників ДКВСУ має тенденції до зниження ймовірності отримання відчуття задоволеності нею, що суттєво зменшує працездатність, викликає байдужість до роботи [3]. Дослідники наполягають на потребі в кейс-менеджменті психолога.

У вітчизняних джерелах досить невеликий відсоток наукових праць, які стосуються питань самопочуття працівників ДКВСУ через їхнє існування у «двох соціальних вимірах» (С. Безносів (1997), О. Мірошніченко (2012), С. Зінченко (2012), С. Богунов (2012)). Проведений нами аналіз показав, що вирішення цих аспектів підміняється визначенням середовища служби і самих покараних як «ненормальних», що, звичайно, накладає відбиток на особистості пенітенціарія, робить його подібним до об'єкта своєї праці, проявляється у вигляді асоціальної поведінки як із засудженими і колегами по роботі, так і з близьким оточенням.

Наразі підготовка особового складу ДКВСУ до роботи у таких умовах залишається поза увагою науковців, хоча, на нашу думку, потребує детального вивчення та пошуку способів її забезпечення.

4. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

У нашому дослідженні ми використали асоціативну методику як емпіричну соціологічну рефлексію з використанням асоціативних карток. Вибірка становить 50 осіб із персоналу ДКВСУ.

5. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

У нашому дослідженні використовується асоціативна методика як емпірична соціологічна рефлексія. Виявити вплив субкультури засуджених на особистість працівника кримінально-виконавчої служби доволі важко, тому ми вдалися до використання рефлексивної методики із використанням асоціацій.

Рефлексія – це спосіб подивитися на себе з боку. Моделі такого спостереження за собою можуть бути різними, наприклад, можна спрямувати свій уявний погляд на себе і спробувати спостерігати за собою як за якимось об'єктом. Така рефлексія близька до інтроспекції, що іноді вводить в оману у разі спроби зрозуміти специфіку рефлексії або відрізнити її від інтроспекції.

Соціальна рефлексія – це рефлексія в комунікаціях і спільній соціальній діяльності, оцінювання процесу і результатів діяльності за допомогою виходу за її межі. Вітчизняний дослідник В. Лефевр вважає, що вихід за межі діяльності за допомогою напрямків векторів дій «над» і «поза» не тільки дає можливість прогнозувати дії один одного, а й, коригуючи свої дії, впливати на діяльність, соціальну комунікацію себе і партнерів, пізнати основи взаєморозуміння [7].

Рефлексія може також бути способом для розуміння себе через іншого (соціальна рефлексія). Намагаючись зрозуміти іншу людину за її ставленням до нас, її вчинки і поведінку, ми моделюємо її бачення нас у своїй свідомості. Кожна нова модель в певному сенсі і є тим «дзеркалом», в якому ми бачимо своє відображення, отримуємо інформацію про себе і свої стосунки зі світом у формі відображених у нашій свідомості моделей. Перебудова колишньої норми виникає не на порожньому місці, а як ідея вдосконалення чогось. Важливо звернути увагу на те, що більшість наших дій здійснюється як би сама по собі, але, зустрічаючись із перешкодою, ми звертаємося до аналізу саме цієї «програми», програми дій, яка формується в процесі різних форм навчання і набуття досвіду. У психології виділяють чотири групи рефлексивних методик: кооперативна рефлексія, комунікативна рефлексія, особистісна рефлексія та інтелектуальна. У нашому дослідженні ми використовуємо особистісну рефлексію саме тому, що методи і вправи цієї групи формують здатність і потребу в аналізі власних вчинків суб'єкта, образів власного «Я» як індивідуальності,

апробування й переусвідомлення особистісних стереотипів (шаблонів дії). У нашій моделі особистості слід продіагностувати конативно-регулятивну сферу особистості працівника ДКВСУ. За допомогою рефлексивної методики можна побачити наявність або відсутність впливу субкультури засуджених на особистість пенітенціарія. Додаємо ще асоціативний компонент. Оскільки щосекунди людина отримує нову інформацію, то і думки її часто міняються. Тому з'явилася потреба у використуванні інших форм свідомості, зокрема асоціацій для вивчення різних життєвих ситуацій, явищ, що розглядаються, під час соціологічних та психологічних досліджень. Саме асоціації, які виникають у клієнта, є тією латентною інформацією, яку ми не завжди можемо отримати від респондента, використовуючи інші методи дослідження. Така прихована інформація і є фактично істинною (такою, що відповідає реальному стану речей, реальним уявленням індивіда про певні об'єкти тощо). До речі, саме асоціації надають нам можливість виявити стереотипи, про існування яких у своїй свідомості людина навіть і не здогадується. В експериментальних дослідженнях, спрямованих на виявлення зразків свідомості, є психолінгвістичні методи, які надають найбільшу кількість інформації, засновані на словесних асоціаціях респондентів. На певне слово-стимул одержуємо реакцію, збутовлену специфікою свідомості, що відображає певну її складову. За допомогою сукупності реакцій можемо побудувати асоціативне поле досліджуваної групи та реконструювати фрагмент образу світу цієї групи.

Застосування асоціацій можна відзначити в працях Г. Спенсера, де він детально розглядає механізм дії асоціацій, показуючи їх завершальний вплив на поведінку тварин, що перетворюється на рефлекси [8].

У своїх працях А. Бен залучає до асоціативної психології два закони: закон складної асоціації та закон творчої, або конструктивної, асоціації. Автор конструює схему: асоціація – емоція – вчинок – поведінка, що формує стійкі почуття у людей [9].

Саме спираючись на вищевказану модель, ми створюємо стратегію щодо дослідження персоналу ДКВСУ щодол виявлення впливу субкультури засуджених на особистість працівника за допомогою асоціативних карт (настільної гри в асоціації видавництва Ranok-Creative), переліку або списку емоцій; переліку або списку дій чи поведінки, що виникла під впливом певних емоцій. Завершальний етап стійкі почуття. Це буде та сама рефлексія у респондентів, обговорення їхніх думок як результату асоціативної методики. Останнім кроком можна вибрати карту, яка слугуватиме ресурсом у складній ситуації (якщо така виникла під час рефлексії).

Розпочнімо проведення методики з ознайомлення аудиторії з тим, що таке субкультура засуджених, який вона має вплив на співробітників ДКВСУ, як вона впливає на весь наш соціум загалом. Поступово намагаємося занурити аудиторію до віртуального контакту з носіями тюремної субкультури, тобто відтворити у їхній уяві робочі моменти, спроектувати у свідомості буденність служби. Робимо проєкцію: перша проєкція – респондент знаходиться в загальному робочому процесі на робочому місці, у другій – поза роботою, у домашній атмосфері або ж у атмосфері, яка є для нього комфортною (поза службою).

Водночас демонструємо наш інструментарій, із яким ми працюватимемо – картки дитячої гри «Асоціації». Цю гру розраховано на дітей від п'яти років, тому картки з малюнками будуть зрозумілі кожному дорослому, вони не мають прив'язки до якоїсь конкретної тематики. Усі малюнки різні і зображають різні життєві ситуації, різні предмети та об'єкти, що нас оточують. Малюнки наповнені різним емоційним змістом. Гру повністю побудовано на роботі уяви. Гра не тільки розвиває асоціативне мислення, а й допомагає краще пізнати одне одного. Ми ж використовуватимемо картки з певними запитами. Перший – яка картка асоціюється з моєю службою, другий – яка картка асоціативно передає моє життя у позаробочий час. Пропонуємо респонденту віднайти картки, відштовхуючись від наших запитів. Обмежень щодо кількості виборів карток немає, на кожен запит можна вибрати не по одній, а по декілька карток. Наступний крок – перегляд списку емоцій. Після обговорення асоціативної картки респонденти переглядають його і вибирають саме ту емоцію, що виникла у них під час рефлексії з картою. Далі переходять до списку з різними видами дій, який респонденти переглядають після списку емоцій і вибирають саме ту дію, яку б вони зробили на хвилі тих емоцій, що виникли під час рефлексії з картою. Далі відбувається вільне обговорення: які думки у мене виникли на тлі емоцій; що саме я хотів зробити; чи зробив би я це насправді, чи це тільки залишиться моїми думками тощо. У цій методиці було дві ситуації: респондент у першому випадку уявляє себе на робочому місці, у другому – поза роботою. Якщо у респондента не виникло якихось проблем, сумнівів чи суперечностей під час асоціації, а потім і рефлексії, то методика з ним вважається завершеною. Якщо ж є щось недомовлене, респонденту пропонується вибрати картку ресурс і продовжити рефлексію. За результатами асоціативної методики можемо охарактеризувати зміни у конативно-регулятивній сфері особистості працівника ДКВСУ, що відбуваються під час впливу субкультури засуджених на особистість пенітенціарія: конструктивні стратегії поведінки під час взаємодії із засудженими та

після, емоційний та конативний компоненти під час рефлексії, рефлексивність. Надамо приклад декількох кейсів.

Кейс № 1. Респондентка жіночої статі, вік – 23 роки, освіта вища, має звання лейтенант внутрішньої служби, незаміжня, має вислугу 2 роки.

Проекція 1 – на робочому місці. Респондентка вибирає картку № 15, зображення на якій описує як щось сіре, брудне, неприємне. На цій картці вказала на себе, точніше, це були ноги людини, описала як свої, а затьмарене тло картки інтерпретувала як дим, який вона випускає коли виходить з роботи, запалюючи цигарку. Вона робить так завжди. У процесі опису картки респондентка рефлексує акт паління як потрібний ритуал, як вимикач, що перемикає її з одного стану в інший. Респондентка характеризує свій емоційний стан на роботі як напруження, що породжує бажання її скинути. Окрім негативного емоційного забарвлення під час опису картки, респондентка відзначає певний її позитивний фрагмент: квітка, маленька й яскрава, в якій вона вбачає ресурс, що підтримує її емоційну стабільність під час служби.

Проекція 2 – поза роботою, у домашній атмосфері, або ж у комфортній атмосфері. Респондентка вибрала три картки (№ 1, 6, 33). Усі вони стосувалися явищ природи, які вона описувала у яскравих кольорах природи, до якої вона прагла, де зникає напруження, повертається відчуття гармонії, середовища, у якому вона відпочиває, заряджається енергією.

Рефлексія. Усвідомлення, що домашня атмосфера, улюблене спілкування з природою є тим ресурсом, що знімає напруження, викликане робочою атмосферою. Наразі звичка паління постала у ролі символічного перемикання, як нав'язлива поведінка, вона все більше почала з'являтися у різних ситуаціях життя. Респондентка запримітила, що в неї з'являється бажання запалити й у моменти перемикання однієї діяльності на іншу, які стосуються не лише служби.

Кейс № 2. Респондентка жіночої статі, вік – 32 роки, освіта вища, має звання старший лейтенант внутрішньої служби, заміжня, має неповнолітню дитину, вислуга – 5 років.

Проекція 1 – на робочому місці. Респондентка вибирає картку № 2, малюнок описує як повне ототожнення зі своєю службовою діяльністю, гори піску, який утворює бархани, перетікає з місця на місце – асоціює з великим обсягом роботи та її складністю, сам пісок як нескінченність справ: документація, вирішення питань підлеглих тощо. На картці респондентки немає, але малюнок повністю символізує її діяльність: безкінечність робочих справ; велика кількість малих та великих перешкод, таких, як, наприклад, прогалини в законодавстві, що заважають

нормальному робочому процесу й є додатковою причиною виникнення конфліктних ситуацій у і так не досить спокійному середовищі; неспроможність вирішити всі конфліктні питання засуджених. Емоційний стан характеризується як утома, емоційне виснаження, перевантаження, пригніченість. Бажання піти, кинути все. Це бажання досить часто виникає в процесі роботи. Такий стан може перетікати і у повсякденне життя респондента, але, повертаючись додому, зустрічаючи свою дитину, згадуючи про безліч хатніх справ, респондент повертається до гармонійного стану.

Проекція 2 – поза роботою, у домашній атмосфері, або ж у комфортній атмосфері. Респондентка вибрала картку (№ 18). Картка зображує море з яскравими рибами, які вона описувала у метафорах чудового літнього відпочинку з сім'єю, про який вона згадує під час робочих буднів та труднощів по службі. Під час згадок про морський відпочинок у респондента зникала втома, вона почувалася легко, сповненою сил та енергії, потрібною, люблячою.

Рефлексія. Усвідомлення того, що дитина, спільний відпочинок із сім'єю та навіть хатня робота є тим ресурсом, який дає потужний заряд енергії та запобігає емоційному виснаженню, викликаному робочою атмосферою. Водночас респондентка зазначила, що немає достатнього ресурсу для відновлення емоційної стабільності у критичних ситуаціях на роботі. Виявила бажання працювати з техніками саморегуляції й вибрати найбільш оптимальні для себе.

Кейс № 3. Респондент чоловічої статі, вік – 30 років, освіта вища, має звання лейтенант внутрішньої служби, неодружений, має вислугу 5 років.

Проекція 1 – на робочому місці. Респондент вибирає картку № 29, на якій зображено темну печеру, із якої видно багато чийхось очей, та людину, яка стоїть на вході. Метафорично робить опис ототожнення своєї служби у слідчому ізоляторі із цією картою як зображення чогось чорного, неприємного, невідомого, темної безодні, але у цій безодні є люди, яким респондент намагається допомогти. Він порівнює себе з людиною на вході. Ця людина як маяк, що дає змогу вийти із темряви, врятувати. Звісно ідеться про засуджених. Емоційне забарвлення людини-рятівника, зображеного на картці, позитивне, а темрява печери як більш нейтральне, ніж негативне, можливо, як безнадійне, неспроможне щось зробити. Як зазначає респондент, ситуація на картці схожа із робочою ситуацією, коли співробітники роблять усе можливе щодо ресоціалізації засуджених, але зусилля виявляються марними, бо бажання щось змінити у собі в засуджених немає. Під час рефлексії простежувалася амбівалентність почуттів: позитивний емоційний стан людини-рятівника і неспроможність

щось зробити з людьми з печери як стан безнадійності. При повторному запитанні респондента про його емоційний стан на службі відповідь була, що переважають більш позитивні емоції, такі, як життєрадісність, жартівливість, енергійність.

Проекція 2 – поза роботою, у домашній атмосфері, або ж у комфортній атмосфері. Респондент вибрав картку (№ 32), на якій зображено людину у спорядженні лижника. Цю картку описав у метафорі гірськолижного відпочинку, бо лижі – його хобі. Коли він у горах та на лижах, він забуває про всі негаразди. Гірські простори, їзда на лижах, свіже повітря гір – це все гармонізує власний стан і саме під час активного відпочинку повертаються як фізичні сили, так і енергія і наснага робити свою нелегку справу надалі.

Рефлексія. Усвідомлення того, що позитивний настрій, ставлення до всього з гумором та усмішкою – захисний механізм від стресів, що проявляється в процесі службової діяльності, саме це і є тим ресурсом, який допомагає емоційно відновлюватися та зберігати емоційну рівновагу. Природа та активний відпочинок також позитивно впливає на самовідновлення та повернення відчуття гармонії.

Кейс № 4. Респондентка жіночої статі, вік – 27 років, освіта середня, має звання сержант внутрішньої служби, заміжня, має вислугу 3 роки.

Проекція 1 – на робочому місці. Респондентка вибирає картку № 20, зображення на якій описує як зміїне логово, де щохвилини тебе можуть вкусити (трактування респондента «підставити», вказати на помилки, їх припустилася не вона), постійне очікування чогось неприємного. Респондентка характеризує свій емоційний стан на роботі як велике емоційне напруження, що породжує бажання її скинути, позбутися цього тягара, вибратися з цього зміїного «логова». Водночас розуміє, що зробити цього не може і несе весь накопичений негатив додому.

Проекція 2 – поза роботою, у домашній атмосфері, або ж у комфортній атмосфері. Респондентка вибирає картку № 44, на якій зображено маленького кухаря, і зауважує на тому, що це її улюблена справа – куварити. Кухар на картці – це вона сама. Приготування їжі та різних смаколиків приносить їй велике задоволення, знімає емоційне напруження. Якщо, повернувшись додому з чергування, вона стає до плити, то накопичений на службі негатив змінюється позитивним настроєм. Якщо ж ні, то конфлікту в родині не оминати. Весь накопичений негатив виплескується на найрідніших (на маму та сина). Під час рефлексії у респондентки відбувся цікавий інсайт, під час якого вона зрозуміла, що коли повертається додому з іншої, додаткової, роботи (у приватній пекарні), і начебто має бути емоційно та фізично виснаженою, такого

негативного стану за собою не помічає. Удома емоційна атмосфера зберігається позитивною, оскільки саме кулінарні навички та діяльність у цій сфері гармонізує її стан загалом.

Рефлексія. Усвідомлення того, що кулінарні навички та їх розвиток є тим ресурсом, що знімає напруження, викликане робочою атмосферою. Наразі відсутні знання прийомів саморегуляції емоційного стану, що призводить до афективної поведінки та небажаних конфліктних ситуацій.

6. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

За результатами асоціативної методики можемо заявити, що більшість респондентів мають труднощі з переходом з робочої у повсякденну обстановку, зі стабілізацією емоційного стану. Серед ресурсів, які дають можливість перемикавання з роботи на життя поза службою та відчуття наснаження і добробуту, було виділено природу, домашню атмосферу, зустрічі з дітьми, прогулянки. Поруч із цим, було також зазначено, що вживання алкоголю, паління, відчуття агресії та бажання її проявити супроводжують моменти завершення робочого дня, і потрібно докласти певні зусилля, щоб утриматися від їх реалізації. Переважно майже всі респонденти наголошували, що мають певний ритуал, який виконує функцію ритуалу завершення служби і перемикавання на життя поза роботою. Було встановлено, що усвідомлення власної поведінки під час зміни діяльності у системі (служба – поза службою) надає можливість військовослужбовцям переглянути типові поведінкові патерни, усвідомлено ставитися до власних потреб та пошуку конструктивних способів урегулювання емоційних станів. Отримані результати можуть також слугувати для перегляду протоколу служби саме на момент її завершення для врегулювання емоційних станів працівників.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі передбачають використання тестових методик для більш детального вивчення цього процесу та ймовірних деструктивних впливів асоціального середовища засуджених на особистість персоналу ДКВСУ.

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] А. Либлинг, Д. Прайс, Г. Шефер, *Тюремный работник*. Лондон, «Рутледж», 2012, 163 с.
- [2] F. T. Cullen, B. G. Link, N. T. Wolfe, J. Frank, «The social dimensions of correctional officer stress», *Justice Quarterly*, Vol. 2, 1985.

- [3] И. Баранаускене, А. Валайкене, «Влияние стресса на удовлетворенность работой сотрудников исправительных учреждений», *Национальный психологический журнал*, № 1(5), с. 66–69, 2011.
- [4] С. П. Безносков, «Профессиональные деформации», дис. д-ра наук; Санкт-Петербургский гос. ун-т, 1997, 398 с.
- [5] О. М. Мірошниченко, *Психологічний супровід персоналу пенітенціарних установ*. Чернігів, Україна, 2012, с. 19.
- [6] С. А. Зінченко, С. О. Богунов, «Професійна мотивація персоналу державної кримінально-виконавчої служби України до виконання службових обов'язків», *Науковий вісник Інституту кримінально-виконавчої служби*, № 1, с. 111–118, 2012.
- [7] В. А. Лефевр, «От психофизики к моделированию души», *Вопросы философии*, № 7, 1990.
- [8] Г. Спенсер, *Нравственность и нравственные чувства. Опыт научные, политические и философские*; пер. с англ. Н. А. Рубанкина, Ред. Минск, Белорусия: Современ. литератор, 1998, с. 330–349.
- [9] *История эстетической мысли в 6-ти т. Т. 4, Вторая половина XIX века*. Москва, Россия, «Искусство», 1987, с. 160–164.

PECULIARITIES OF THE MENTAL STATES OF THE STATE CRIMINAL AND EXECUTIVE SERVICE (SCES) STAFF IN THE COORDINATE SYSTEM «SERVICE – HOUSE»

Uliana Nastoiashcha,

senior lecturer of the psychological
department of the Academy
of the State Penitentiary Service;
postgraduate of the Institute of
Social and Political Psychology NAES of Ukraine.
Kyiv, Ukraine.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4697-2206>

81ulyana@gmail.com

Abstract. The article is devoted to the disclosure of the peculiarities of the mental states of the State Criminal and Executive Service (SCES) staff in the coordinate system «service-house».

During the research, was used associative methodology as an empirical sociological reflection with the inclusion of associative cards in it.

The article analyzes the change of mental states during the transition from service to daily life outside of work.

The main vectors of influence on the SCESU staff are determined, where the first vector is the carrier of the general culture, which broadcasts

socially-approved norms of life, and the second one carries the atmosphere of isolation, which is stipulated by the system of serving a sentence of those who have committed crimes of different gravity and precisely, for this reason, is convicted for imprisonment.

It is determined that the SCESU staff is exposed to the negative influence of the antisocial environment as an object of its activity, despite the clear regulation of legal documents, which provide all regime points.

According to the research results, working in penitentiary institutions and detention facilities could become a serious personal test for the SCESU staff and therefore need special attention in preparation for it.

The majority of respondents find some difficulties of constant switching their life rhythm from working moments to household, family, so to those which are out of work.

The next steps of our study are determined. They are directed to study more closely the peculiarities of the employees' life, their needs in order to normalize their lives in the conditions of service in the penitentiary system and to constructive problem solving of the emotional states of employees regulation in the coordinate system «service-house».

Keywords: reflection; associative methodology; prison staff; emotional condition; feeling; desire; behavior; psychological preparation.

ОСОБЕННОСТИ ПСИХИЧЕСКИХ СОСТОЯНИЙ ПЕРСОНАЛА ПЕНИТЕНЦИАРНОЙ СЛУЖБЫ В СИСТЕМЕ КООРДИНАТ «СЛУЖБА – ДОМ»

Настоящая Ульяна Владимировна,
старший преподаватель кафедры психологии
Академии государственной пенитенциарной службы Украины;
аспирантка Института социальной и
политической психологии НАПН Украины.
Киев, Украина.
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4697-2206>
81ulyana@gmail.com

Аннотация. Статья посвящена раскрытию особенностей психических состояний персонала Государственной уголовно-исполнительной службы (ГУИСУ) в системе координат «служба – дом». При проведении исследования использована ассоциативная методика как эмпирическая социологическая рефлексия с использованием ассоциативных карт. Проведен анализ изменения психических состояний в процессе перехода из служебной деятельности в повседневную жизнь вне службы. Определены

основные векторы влияния на сотрудника ГУИСУ, где первым вектором является носитель общей культуры, который транслирует социальноодобренные нормы социума, а второй несет в себе атмосферу изоляции, обусловленную фактом наказания тех, кто совершил преступление различной силы тяжести и по этой причине отбывает наказание в виде лишения свободы. Определено, что персонал ГУИСУ подвергается негативному воздействию асоциальной среды как объект своей деятельности, несмотря на четкую регламентированность нормативно-правовыми документами, предусматривающими все режимные моменты. По результатам исследования выявлено, что работа в учреждениях исполнения наказаний и в следственных изоляторах может стать серьезным личностным испытанием для персонала ГУИСУ и поэтому требует особой подготовки. Для большинства респондентов достаточно проблематично постоянно менять ритм жизни с рабочих моментов на бытовые, семейные, то есть такие, которые существуют вне службы. Определены следующие шаги нашего исследования, направленные на более тщательное изучение особенностей жизнедеятельности пенитенциариев, их потребностей для нормализации собственной жизни в условиях службы в пенитенциарной системе и конструктивное решение проблемы урегулирования эмоциональных состояний работников в системе координат «несение службы – жизнь в обществе вне службы».

Ключевые слова: рефлексия; ассоциативная методика; персонал ГУИСУ; эмоциональное состояние; чувства; стремления; поведение; психологическая подготовка.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] A. Libling, D. Prajs, G. Shefer, Tyuremnyj rabotnik. London, «Rutledzh», 2012, 163 s.
- [2] F. T. Cullen, B. G. Link, N. T. Wolfe, J. Frank, «The social dimensions of correctional officer stress», Justice Quarterly, Vol. 2, 1985.
- [3] I. Baranauskene, A. Valajkene, «Vliyanie stressa na udovletvorennost' rabotoj sotrudnikov ispravitel'nyh uchrezhdenij», Nacional'nyj psihologicheskij zhurnal, № 1(5), s. 66–69, 2011.
- [4] S. P. Beznosov, «Professional'nye deformacii», dis. d-ra nauk; Sankt-Peterburgskij gos. un-t, 1997, 398 s.
- [5] O. M. Miroshnychenko, Psykholohichniy suprovid personalu penitentsiarnykh ustanov. Chernihiv, Ukraina, 2012, s. 19.

- [6] S. A. Zinchenko, S. O. Bohunov, «Profesiina motyvatsiia personalu derzhavnoi kryminalno-vykonavchoi sluzhby Ukrainy do vykonannia sluzhbovykh oboviazkiv», Naukovyi visnyk Instytutu kryminalno-vykonavchoi sluzhby, № 1, s. 111–118, 2012.
- [7] V. A. Lefevr, «Ot psihofiziki k modelirovaniyu dushi», Voprosy filosofii, № 7, 1990.
- [8] G. Spenser, Nравstvennost' i нравstvennye chuvstva. Opyty nauchnye, politicheskie i filosofskie; per. s angl. N. A. Rubankina, Red. Minsk, Belorusiya: Sovremen. literator, 1998, s. 330–349.
- [9] Istoriya esteticheskoy mysli v 6-ti t. T. 4, Vtoraya polovina XIX veka. Moskva, Rossiya, «Iskusstvo», 1987, s. 160–164.